

πρόδωκεν ἡ ζωὴ κ' ἔτσι ἄγρια σ' ἐκδικήθηκε ὁ θάνατος. Ἐσὺ δὲ; εἶσαι, γλυκὴ μου ἀδερφέ. Δὲν θά μ' ἀξαναίδη πιά τὸ νέο φεγγάρι στὴ μακρυνὴ ἀκροθαλασσιὰ.

Ποτέ, ποτέ. Δὲ θά ρανῆς πιά ἀπ' τὸν ἐρημο δρόμο, βιαστικὸς νὰ μ' ἀπαντήσης. Κι' ὅταν ἐρθῶ ἐγὼ στὸ δρόμο πού πῆρες δὲ θά σὲ ξανάβρω.

Ποτέ, ποτέ. Ἀπάνω στὸ κρεβάτι τῆς ἀγωνίας σου, μέσα στὴν ἄγρια μπόρα πού παράδερνε τὸ λογικὸ σου, ἓνα εἰρηνικὸ φῶς χύθηκα ἄξαφνα στὰ γαλανὰ σου μάτια. Ἀπλωσες τὸ τρεμάμενο χέρι σου, μοῦ χαϊδεύεις τὸ πρόσωπό μου καὶ μὲ τράβηξες κοντὰ σου, κινώντας τὰ χεῖλιά σου σὰ διψασμένα.

Μοῦδωκες ἓνα μεγάλο, ἀτέλειωτο φιλή. Ὅλη ἡ φλόγα τῆς ζωῆς σου ἔκαιε στὰ πυρωμένα σου χεῖλια. Εἶτανε τὸ τελευταῖο. Καὶ εἶτανε τὸ πρῶτο.

Φρεατίδα 4. XII. 906.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Τὸ λησμοβοτάνι τοῦ βουνοῦ
Καὶ τῆς Ἄρηνης τὸ νερό
Δόσε του, Ἀγάπη, δόσε το ἄλλουνοῦ,
Νὰ λησμονήσει κάποιον του νεκροῦ.

Τοῦ Παργασοῦ ἓνα εἶναι βοτάνι
Καὶ ἐκεῖνο μόνο ἐκεῖ παντοτεινὰ
Θωρῶ νάνη, κι ἀμάραντα νὰ κάνει
Τὰ περασμένα ὡς νᾶναι τωρινὰ.

Κ' ἓνα νεράκι, πού ὄσοι πίνουν
Δὲ λησμονοῦν, ποτὲς δὲ λησμονοῦν,
Καὶ ἀπ' τῆς ψυχῆς τὰ μάτια δάκρυα χύνουν
Γιὰ τίς ψυχῆς πού ἐκεῖθεν περνοῦν.

Τέτοιους ἀνδρὸς συνάζω, ἓνα στεφάνι
Νὰ πλέξω σὶν Παρθένο τὸ Ναό,
Καὶ δάκρυο τέτιο, νὰν τὸν ράνει
Τῆς Τέχνης τῆς μεγάλης τὸ Θεό:

Τὸν Ἄνθρωπο, τὸν Ἄνθρωπο, πού ἐκεῖ
Στήνει ἀγαλμα Θεοῦ παντοτεινοῦ,
Λευκοὶ ἀγγελοὶ του φίλοι πιστικοί,
Πού κελαιδοῦν στὰ χιόνια τοῦ βουνοῦ.

Στὰ χιόνια, τοῦ μαρμάρου χιόνια,
Καὶ λούλουδα—ὄλα πέτρινα λουλούδια—

— Ἀκούτε; εἶπε ὁ Ἰπατόφφ τεντώνοντας τ' αὐτιά στὸ μούγκρισμα τ' ἀγέρα· ἀκούτε τί σκοπὸ μ' ἀξαναίδη; Ἄ! πάει τὸ καλοκαίρι· τὸ χυνόπωρο διαβῆκε τὸ ἴδιο· καὶ νὰ ὁ χειμῶνας πού ἤρτε. Σὲ λίγο θά χωθοῦμε κάτου ἀπ' τὰ χιόνια, καὶ ὁ θεὸς ἀξαναίδη νὰ γείνη τούτο τὸ γληγορότερο. Γιατί τώρα, ναβγῆ κανεὶς στὸν κῆπο τὸν πιάνη λύπηση. Εἶναι ριμένα ὄλα. Τὰ κλαδιὰ τριζοβολᾶνε σὰν κοκκάλες. Καὶ οἱ ὄμορφες μέρες περᾶσανε,

— Περάσανε, εἶπε κι' ὁ Μποντριακόφφ.

Ἡ Μαρία σταύρωσε σιωπηλὰ τὰ χέρια καὶ κοίταε ἀπὸ τὸ παραθύρι.

— Μὰ ὁ θεὸς εἶναι καλὸς, ξανάειπε ὁ Ἰπατόφφ, θά ξαναγυρίσουνε. Κανένας δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε.

— Θυμώσαστε, εἶπε ὁ Ἀστακόφφ, πῶς τραγουδάγανε ἐδῶ;

— Θυμώσαστε, θυμώσαστε, εἶπε ὁ Ἰπατόφφ. Ὅχι, πρέπει καλύτερα νὰ μὴν τὰ θυμᾶται κανένας.

— Γιατί δὲν τραγουδάτε ἀκόμα; εἶπε ὁ Ἀστακόφφ γυρίζοντας κατὰ τὴ Μαρία· ἔχετε τόσο ὄμορφη φωνή!

Κεῖνη δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε.

— Πῶς εἶναι ἡ κυρία μητέρα σας; εἶπε στὸν Ἰπατόφφ ὁ Ἀστακόφφ, πού δὲν ἤξερε πιά πῶς νὰ

Πού ζοῦνε ζοῦν αἰῶνια αἰῶνια,
Σὰν τοῦ Τραγουδοῦσῆ κάποιον τραγοῦδια,
Τὰνεῖπωτά του τὰ Τραγοῦδια.

Σπέτες 30 11. 1906

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

Γιὰ μιὰ φιλολογία καθὼς ἡ δική μας, ὅπου τὰ ποιήματα καὶ τὰ πεζογραφήματα πολλῶν νέων μαζι, εἶναι τὰ ἴδια σὰ νὰ τᾶγραψεν ἓνας ἄνθρωπος, καὶ πολλὰ ἔργα πού τὰ γράφει ἓνας εἶναι διαφορετικὰ σὰ νὰ τᾶγραψαν πολλοί.

Γιὰ φιλολογία ὅπου δὲν ἀναζητοῦμε ἀκόμη τὸ εἶδος, ἐκεῖνο τὸ ἓνα, τὸ ὁμοίμορφο, τὸ σχηματισμένο, πού λειτουργεῖ κατὰ τὸν τρόπο του καὶ συλλογίζεται γελάει καὶ κλαίει κατὰ τὸν τρόπο. Γιὰ φιλολογία πού συχνὰ τὸ ποίημα καὶ τὸ πεζογραφεῖμα ὑποφέρουν ἀπὸ τὸν πυρετὸ τοῦ λυρισμοῦ καὶ τῆς τεχνοτροπίας, γι' αὐτὸ καὶ μοῦ παραστολιζονται, πολὺ μοῦ παραστολιζονται σὰν ἐπαρχιώτες μὲ δαχτυλίδια καὶ καδένες.

Γιὰ φιλολογία ὀρηκτικὴ καὶ νέα τέλος πάντων πού δὲν ἀνοίξεν ὄλα τὰ παράθυρα πρὸς τὸ φῶς—ὁ ἄτυχος νέος πού χάσαμε, ἀπ' τίς στιγμῆς πού δημοσίεψε τὸ πρῶτο του ποίημα, εἶταν φυσιογνωμία. Πιστὸς πρὸς τὸ εἶδος του, μορφὴ σχηματισμένη, χαριτωμένο πνεῦμα πού ξέφυγε πολλὰς τυραννίης σὰ νὰ τίς ἐγέλασε, χαμόγελο σεμνὸ καὶ καθαρὸ, τοξότης καλὸς πού τόξευεν ἑλαφρὰ τὴ γελαστὴ σκέψη του σὰν Ἔρω, μᾶς ἔδωκε νὰ γευθοῦμε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ νερὸ τῆς ἀρχαίας καὶ καθαρῆς πηγῆς πού εἶχε πιῆ. Οἱ τρεῖς μῦθοι στέκονται στὴν Ἀττικὴν αἰθρία, σὰν τὰ τρία γελαστὰ χάλκινα ἀγαλματάκια τῶν σατύρων τοῦ Μουσείου τῆς Νεαπόλεως. Τὸ νεοελληνικὸ στίχο, κᾶπως ἀσυμβίβαστο μὲ τὴ σάτυρα, τὸν εἶχε κεντρίσει μὲ τὸ χυμὸ ἐνός χιουμορ δικοῦ του; κι' ἀπὸ τοὺς λίγους του στίχους πέφτει ἓνα σπάνιο διανοητικὸ ἄθος. Εἶταν στὸ γέλιο του σαρφός.

Z. A. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

κρατήση τὴν κουβέντα.

— Καλὰ, δόξα στὸ θεό, μὲλες τίς κακοσημαδιές. Ἀκόμα καὶ σήμερον ἔκαμε τὸν περίπατό της μέσα στὸ καροτσάκι. Εἶναι, μπορῶ νὰ εἰπῶ, σὰν ἓνα μισοσακισμένο δέντρο, πού γέρνει στὸ παρακμικρὸ φύσημα τ' ἀγέρα. Καὶ κοιτάχτε, ἓνα ἄλλο δέντρο νέο καὶ δυνατὸ εἶναι κεῖ καταγῆς, καὶ τὸ σακισμένο δέντρο πάντα ὀρθό. Ἐτσι εἶναι. Ὅσο ἡ ζωὴ τῆς δὲν εἶναι καὶ τόσο ζηλεμένη. Καλὰ λέει καὶ ἡ παροιμία, «τὰ γεράματα δὲν εἶναι ἡ εὐτυχία».

— Καὶ ἡ νιότη δὲ φέρνει εὐτυχία, πρόσθεσε ἡ Μαρία μισόφωνα.

Ὁ Ἀστακόφφ λογάριζε νὰ γυρίσῃ νὰ κοιμηθῆ στὸ σπῆτι του· μὰ ἡ νύχτα εἶτανε σκοταδερὴ τόσο, πού δὲν ἀποκόπησε νὰ περάσῃ τίς κκοτοπιές μὲ τέτοια σκοτάδια. Τόνε βάλανε στὴν ἴδια κάμαρα ὅπου τρεῖς μῆνες μπροστὰ πέρασε μιὰ τέτοια κακὴ νύχτα μὲ τὴ γειτονιά τοῦ Γέγορ Καπίτονις. «Ρουχουνίζει τώρα;» ρώταε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Ἀστακόφφ. Καὶ θυμήθηκε τίς διδασχῆς του στὸ δούλο του, κ' ὕστερα τὴ φανερωσιὰ τῆς Μαρίας μέσα στὸν κῆπο. Ζύγωσε στὸ παραθύρι, κι' ἀκούμπησε τὸ κούτελο του στὸ ψυχραμένο γυαλί. Ἡ ἴδια του ἡ ὄψη φαινότανε πῶς τὸν κοίταζε ἀπόξω, τὰ μάτια του χανόντανε μέσα

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΜΙΚΡΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ*

Ὁ πρόλογός μου φέτο δὲν μπορεῖ παρὰ νᾶναι μικρὸς, ἀφοῦ πρόλογος, καὶ κάμποσο μεγάλος, εἶναι ἴδια ἡ Ἀπολογία, πού τὴν ἔγραψα γιὰ τὴ δεύτερη ἐκδοσὴ τοῦ Ταξιδιοῦ μου. Χρωστῶ μόνο στὸν ἀναγνώστη μιὰ ζητησιὸν γιὰ τὴ σειρά πού ἀκολούθησα, δημοσιεύοντας ἐδῶ τὴν Ἀπολογία μου. Ὁ τρίτος τόμος Ῥόδα καὶ Μῆλα ἔπρεπε νὰ συνεχίσῃ τὸ Β' στὴ χρονολογία καὶ νὰ μποῦνε μέσα ὅσα δικὰ μου βγήκανε εἴτε σὲ φημερίδες εἴτε σὲ περιοδικὰ εἴτε χωρῖα σὲ φυλλαδοῦλες ἀπὸ τὰ 1900 καὶ κάτω, γιὰτὶ μὲ τὰ 1900 τελειώνει ὁ Β' τόμος. Μὰ ἐπειδὴ τὸ Ταξίδι μου ξαναφάνηκε πέσει στὸ δημόσιο καὶ περὶ πρόλογός του εἶτανε ἡ Ἀπολογία εἶπα πῶς δὲν κάνει νὰ διαβασθῆ ἓνας πρόλογος δυὸ τρία χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸ βιβλίον πού προλογίζει, ἄφησε πού κ' ἓνας χρόνος εἶναι πολὺς. Δὲ σταθῆκε ὅμως τρόπος νὰ τυπωθοῦνε μαζὶ Ἀπολογία καὶ Ταξίδι—πρῶτο ἐμπόδιον τὸ μακρὸς τῆς Ἀπολογίας καὶ δεύτερον ἴσως πού τὸ Ταξίδι μου πλάγι πλάγι του δὲ σηκώνει γλωσσολογίης ἢ γραμματικῆς ὅπως τίς βρίσκει κανεὶς, φαρδιὰ πλατιά ξεδιαλυμένες, στὴν Ἀπολογία. Προτίμησα λοιπὸ νὰ γίνῃ ἓνας τόμος μοναχὴ τῆς, καὶ τὸν τόμο μου ἀφτόνε χαρίζω σήμερον τοὺς φίλους μ' ὄλη μου τὴν καρδιά, μὲ τὴν ἴδια πού θά τονε δεχτοῦνε κ' οἱ φίλοι.

Ὁ τέταρτος τόμος Ῥόδα καὶ Μῆλα θά βγῆ στὰ 1907, γιὰ νὰ γλυτώσουμε μιὰ καὶ καλὴ μὲ τὰ παλιά μας κ' ἔτσι νὰ καταπιαστοῦμε πὸ ἤσυχα τὰ μυθιστορήματα καὶ τὴ μεγάλη ρωμαϊκὴ γραμματικὴ μας, πού θά δοῦνε τότες τὸ φῶς. Ἡ γλωσσικὴ μας κατάσκη τὸ φέρνει κ' εἶναι μιὰ ιδιαίτερη, μιὰ παράξενη καὶ δύσκολη κατάσκη πού δὲν ἀνταμώνεται συχνὰ σ' ἄλλους τόπους· πρέπει σὺνὰ νὰ κανονίζουμε τὴ γλῶσσα, δηλαδὴ νὰ καταγινόμαστε στὴ γλωσσολογία καὶ νὰ καθιερώσουμε τὴ γραμματικὴ, ἐνῶ θέλομε κ' ἔργα τῆς φιλολογίας, πού θά καθιερώσουνε τὴν ἰδέαν. Δυὸ χέρια μᾶς χρειάζονται καὶ τὰ δυὸ δεξιὰ. Δεξιὰ καὶ πιδέξια. Πῶς νὰ προφτάσῃ ἓνας ἄθροπος; Μὲ τὴν πομονή, μὲ τὴ θέληση, μὲ τὴν ἀγάπη. Ὄρθη κρίση θέλομε, θέλομε φρόνηση, θέλομε θυσία. Τὸ ἓνα χέρι μᾶς

* Ἀπὸ τὴν «ΔΙΟΛΟΓΙΑ» πού ὕστερ' ἀπὸ λίγες μέρες βγαίνει σὲ βιβλίον.

σὲ μαῦρο πέπλο, κ' ὕστερα ἀπὸ λίγες στιγμῆς μόρεσε νὰ ξεχωρίσῃ στὸ καταμαυρὸν οὐρανὸ τὸν ἀνχστερο τὰ κλαδιὰ τῶ δεντρῶνε πού σαλεύανε στὸ ἀδειο, ταραγμένα ἀπκαυ ἀπὸ τὸν ἀγέρα. Σάφνου ὁ Ἀστακόφφ πίστεψε ὅπως ἄλλοτε πῶς ἐγλύστρησε στὴ γῆς μιὰν ἄσπρη μορφή. Δυναμώσε τὴν προσοχὴ του· μὰ μὴ βλέποντας πιά τίποτα, σήκωσε τοὺς ὤμους. «Τί πρᾶμα εἶναι καὶ ἡ φαντασία!» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του, καὶ πλάγιασε.

Ἀποκοιμήθηκε γλήγορα· μὰ κούτῃ τὴ φορὰ ἀκόμα θᾶλεγε κανεὶς πῶς δὲν εἶτανε νὰ περάσῃ μιὰν ἤσυχη νύχτα. Μιὰ ἀνακατωμένη ἀντάρα ἀκούστηκε νὰ σηκώνεται μέσα στὸ σπῆτι καὶ τόνε ξύπνησε. Σήκωσε τὸ κεφάλι. Εἶτανε ἀναρρωτες φωνές, καλέσματα, βήματα βιαστικά, πόρτες πού κλείνονταν μ' ὀρηκτῆ. Καὶ νὰ πού ἀκούστηκε ἓνα κλάμα γυναίκαίου. Κραυγὲς σηκώνονταν καὶ σκούζανε μέσα στὸν κῆπο. Ἄλλες ἀπόμακρες τοὺς ἀποκρινόνταν. Στὸ σπῆτι ἡ κίνηση μεγάλωνε καὶ γεινότανε πὸ ταραχτικὴ. «Εἶναι κάποιον πυρκαγιά!» Αὐτὴ ἡ σκέψη πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ τοῦ Ἀστακόφφ. Τρόμαξε, πήδησε ἀπὸ τὸ κρεβάτι, κ' ἔτρεξε στὸ παραθύρι. Καμὶὰ ἀντιφίγγιση φωτιᾶς δὲ φαινότανε· μὰ μέσα στὸ περιβόλι καὶ κατὰ τὰ μακρὰ, στὶς δεντροσειρές, κάτου ἀπὸ τὰ